

บทวิจารณ์หนังสือ: ร้อยลักษณ์สัควา ปริศนาคำทาย

BOOK REVIEW: ROI LAK SAKKA WA PRI-SA-NA KHAM THAY

ทักษิณ แก้วประเสริฐ | **Thucksin Kaewprasert** | ORCID ID: 0009-0006-8156-5186

นักวิชาการอิสระ จังหวัดนครราชสีมา ประเทศไทย | Independent Scholar, Nakhon Ratchasima Province, Thailand

Corresponding Author E-mail: Thucksin.Kaew@vru.ac.th

Received: (September 14, 2025); Revised: (October 9, 2025); Accepted: (October 12, 2025)

Citation:

ทักษิณ แก้วประเสริฐ. (2568). บทวิจารณ์หนังสือ: ร้อยลักษณ์สัควา ปริศนาคำทาย. *วารสารวิจัยและนวัตกรรมเพื่อความยั่งยืน (JRIS)*, 2(6), 117-123.

Kaewprasert, T. (2025). Book review: ROI LAK SAKKA WA PRI-SA-NA KHAM THAY. *Journal of Research and Innovation for Sustainability (JRIS)*, 2(6), 117-123.

ABSTRACT

The book “Roi Lak Sakka Wa Pri-sa-na Kham Thay” by Ajarn Phedet Boonnun, a highly respected role model for Thai language teachers, is a valuable educational resource. It offers many ways of learning, such as understanding Thai poetic forms, learning old Thai vocabulary, and exploring traditional Thai idioms. More importantly, this book plays a key role in preserving Thai cultural heritage. Its main focus is on presenting riddles that use special language techniques to encourage readers to think carefully and systematically. The answers to the riddles must always begin with the same syllable, which is similar to an old Thai word game called “Pa Mi.” Because of this, the book is not only about learning—it also combines knowledge with fun. Its unique Thai-style riddle-solving makes it enjoyable for everyone, not just students at one level. Readers of all ages can benefit from it, as the book helps to develop higher-order thinking skills while also keeping Thai traditions alive for the future.

Keyword: Sakka Wa; Riddle; Language learning media

บทคัดย่อ

หนังสือ “ร้อยลักษณะสัควา ปริศนาคำทาย” ของอาจารย์เฟด็จ บุญหนุน ผู้เป็นแบบอย่างที่ทรงคุณค่าของบรรดาครูภาษาไทย โดยหนังสือเล่มนี้ นับเป็นสื่อทางการศึกษาที่ครอบคลุมการเรียนรู้ได้อย่างหลากหลาย เช่น การเรียนรู้วัฒนธรรมของไทย การเรียนรู้คำศัพท์โบราณของไทย ตลอดจนการเรียนรู้สำนวนไทย นอกจากนี้ หนังสือเล่มนี้ มีบทบาทสำคัญในการสืบสานมรดกทางวัฒนธรรมไทย เนื่องจาก สาระสำคัญของหนังสือคือการนำเสนอปริศนาคำทายที่อาศัยกลวิธีทางภาษาเพื่อกระตุ้นให้ผู้อ่านใช้ความคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ คำตอบของปริศนาจะต้องเริ่มต้นด้วยพยางค์เดียวกัน ซึ่งมีลักษณะใกล้เคียงกับการเล่นเกมพื้นบ้านที่เรียกว่า “พะหมี่” ฉะนั้น ความรู้และความสนุกที่ปรากฏผ่านกลไกของปริศนาคำทายแบบไทย (Thai style) ที่เป็นจุดเด่นของหนังสือ ผู้ที่ศึกษาหนังสือเล่มนี้จึงไม่จำกัดเฉพาะผู้เรียนในระดับใดระดับหนึ่ง หากแต่ทุกคนสามารถเข้าถึงได้ เพื่อพัฒนาทักษะกระบวนการคิดขั้นสูงและอนุรักษ์ความเป็นไทยให้สืบต่อไป

คำสำคัญ: สัควา; ปริศนาคำทาย; สื่อการเรียนรู้ภาษาไทย

ชื่อหนังสือ: ร้อยลักษณะสักวา ปริศนาคำทาย

ผู้แต่ง: เพลด็จ บุญหนุน

พิมพ์ครั้งที่: 2

สำนักพิมพ์: วิชั่นปริเพลส

ปีที่พิมพ์: 2568

จำนวนหน้า: 139 หน้า

ISBN: 978-616-623-211-0

1. บทนำ

โลกปัจจุบันเต็มไปด้วยปัญหาที่ซับซ้อนและเชื่อมโยงกัน เช่น บริบทเศรษฐกิจ ความขัดแย้งในภูมิภาคหนึ่งอาจนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงราคาสินค้าโลก จึงส่งผลให้มนุษย์ควรวางแผนอย่างเป็นระบบเพื่อให้อยู่รอดในเศรษฐกิจที่แปรปรวน และบริบทการศึกษา การจำคำศัพท์ภาษาอังกฤษได้อาจไม่ส่งผลให้นำไปใช้ได้อย่างเกิดประสิทธิภาพ จึงส่งผลให้ต้องเรียนรู้วัฒนธรรมของเจ้าของภาษาแล้วปรับใช้ให้ถูกต้องตามบริบทสังคม เป็นต้น สภาพปัญหาข้างต้น เป็นหนึ่งในบริบททางการศึกษาที่ส่งเน้นให้นักเรียนเข้าใจว่าทุกสิ่งทุกอย่างในระบบมีความสัมพันธ์และส่งผลกระทบซึ่งกันและกัน หรือ “ส่งเสริมการคิดเชิงระบบ” หากนักเรียนมีทักษะความคิดในข้างต้น จะส่งผลให้นักเรียนมีคุณลักษณะที่ดีในสังคม เช่น คุณลักษณะมุ่งมั่นในการเรียนรู้ คุณลักษณะไม่หยุดเรียนรู้ และคุณลักษณะการตัดสินใจอย่างมีเหตุผล เป็นต้น

การคิดเชิงระบบและปริศนาคำทาย มีความตรงกันข้ามกัน ทว่า การหาความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลที่นำเข้า (คำถาม) กระบวนการภายในระบบ (คิดวิเคราะห์) และผลลัพธ์ (คำตอบ) จึงส่งผลให้ทั้งสองอย่างนี้มีความเชื่อมโยงกัน เมื่อพิจารณาถึงภูมิปัญญาไทยที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการเสริมสร้างทักษะการคิดขั้นสูงของนักเรียนได้ คือ “ปริศนาคำทาย” โดยปริศนาคำทายถือเป็นกิจกรรมที่สร้างความสนุกสนานระหว่างคนในชุมชน เห็นได้จาก “พะหมี่” หรือการเล่นทายปริศนาที่เดิมเล่นในหมู่คนจังหวัดชลบุรีในงานบุญต่าง ๆ ตัวอย่างเช่น

อาการนี้ย่อมท้อง	คล้ายหิว (...1....)
สัตว์ป่าใหญ่ฉุนหิว	โหดร้าย (...2....)
อ้วนกลมพักตร์ผ่องผิว	เกินขนาด (...3....)
คำเรียกผู้น้อยคล้าย	ไม่ให้เกียรติกัน (...4....)

จากคำประพันธ์ข้างต้น เป็นปริศนาที่ผู้เล่นต้องพิจารณาคำประพันธ์ต่อละบาทเพื่อหาคำพยางค์สุดท้าย โดยคำตอบนั้นต้องต่อกันแล้วมีความหมายเดียว ดังคำตอบของบทประพันธ์ในที่นี้ คือ 1. อิ่ม 2. หมี 3. พี 4. มัน (สำนวนไทย) การเรียนรู้ผ่านการไขปริศนาคำทายลักษณะข้างต้น จึงเป็นแบบจำลองของการคิดเชิงระบบ ซึ่งผู้เรียนต้องมองเห็นความสัมพันธ์ของคำ กลวิธีทางภาษา และหลักการทางวรรณศิลป์ที่เชื่อมโยงกันไปสู่คำตอบที่ถูกต้อง

อนึ่ง ผู้คนในทุก ๆ บริบทควรพัฒนาทักษะการคิดเชิงระบบเช่นกัน เพียงแต่นักเรียนเสมือนกลุ่มคนสำคัญที่จะเป็นผู้กำหนดทิศทางการพัฒนาและความเจริญก้าวหน้าของประเทศชาติในอนาคต จึงเหมาะสมอย่างยิ่งที่ควรใช้สื่อการเรียนรู้ที่บูรณาการวัฒนธรรมของชาติในการพัฒนาทักษะทางปัญญาและการหล่อหลอมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ต่อความรักชาติ

2. ภูมิหลังของหนังสือและผู้เขียนหนังสือ

หนังสือ “ร้อยลักษณะสักวา ปริศนาคำทาย” เป็นหนังสือรวมบทสักวาเสริมทักษะภาษาไทย จัดพิมพ์ครั้งที่ 2 (มีนาคม 2568) มีจำนวนหน้า 139 หน้า มีขนาดกะทัดรัดเหมาะแก่การพกพา (110 x 180 mm.) เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจหรือการเสริมสร้างความรู้เชิงภาษา โดยลักษณะพิเศษของหนังสือ ประการแรกคือ ผู้ประพันธ์หรืออาจารย์เผด็จ บุญหนุน บุคคลสำคัญของการเป็นแบบอย่างที่ดีทรงคุณค่าของบรรดาครูภาษาไทยและปวงชนในชาติ เนื่องจากที่ได้รับเกียรติคุณทางด้านการศึกษากจากกระทรวงศึกษาธิการ และได้รับการยกย่องให้เป็นผู้ใช้ภาษาไทยดีเด่น ประจำปีพุทธศักราช 2568 นอกจากนี้ บทบาทของของอาจารย์เผด็จ บุญหนุน คือการอนุรักษ์และส่งเสริมภาษาไทยในฐานะมรดกทางวัฒนธรรมของชาติ เห็นได้จากตัวอย่างบทบาทการที่ปรึกษาสถาบันสุนทรภู่ ในปีเดียวกัน หนังสือเล่มนี้มีลักษณะพิเศษประการที่สอง คือการถูกยกย่องผ่านรางวัลชมเชย การประกวดหนังสือดีเด่น หนังสือสำหรับเด็กวัยรุ่น อายุ 12-18 ปี ประเภทบทร้อยกรอง ประจำปีพุทธศักราช 2568 ที่จัดโดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ประการสุดท้ายในลักษณะพิเศษของหนังสือคือคำนิยามของนักประพันธ์ชายที่ใช้นามปากกา คมทวน คันธนู (ศิลปินแห่งชาติ สาขาวรรณศิลป์ ประจำปีพุทธศักราช 2566) โดยใจสำคัญที่สะท้อนผ่านพรรณนาสามารถกล่าวสรุปได้ว่า “การสร้างสรรคัวรรณกรรมเด็กเล่มนี้ ถือเป็นงานท้าทายที่ควรรับการอนุโมทนาต่อการพัฒนาเด็กไทย” สอดคล้องกับคำประพันธ์ที่ปรากฏบนปกหลังของหนังสือที่ว่า

“มิได้เป็นนักปราชญ์ราชบัณฑิต
แต่ขอสิทธิ์สืบสานกานท์ภาษา

เรียบเรียงร้อย “ร้อยลักษณ์สักวา”

“ปริศนาคำทาย” ให้ชื่นชม

จากที่กล่าวมานั้น “คุณค่า” ของหนังสือวรรณกรรมไทยเล่มนี้ มีคุณค่าอย่างยิ่งต่อการส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาไทยและอนุรักษ์ภูมิปัญญาชาติไทยของเยาวชนและประชาชนทั่วไปให้คงอยู่คู่สังคมไทย ตลอดจนสร้างแรงบันดาลใจให้คนไทยทุกคนทุก ๆ สถานะสามารถมีบทบาทสำคัญในการรักษาภาษาไทยให้มั่นคงสืบไปอย่างยั่งยืน

3. แก่นสารของหนังสือ

หนังสือ “ร้อยลักษณ์สักวา ปริศนาคำทาย” นำเสนอร้อยกรองไทย ประเภทสักวา (อ่านว่า สัก-กะ-วา) ที่มีฉันทลักษณ์บังคับ 1 บท ที่มี 4 คำกลอน (8 วรรค) ขึ้นต้นวรรคแรกด้วยคำว่า “สักวา” และลงท้ายวรรคสุดท้ายด้วยคำว่า “เอ๋ย” ทว่า หนังสือเล่มนี้ เป็นปริศนาคำทาย จึงขึ้นต้นวรรคแรกด้วย “สักวา อะไร” โดยตำแหน่ง ต้นคือคำปริศนาของคำตอบพยางค์แรก และตำแหน่ง ท้าย คือคำปริศนาของคำตอบในพยางค์หลัง เช่น สักวา “กะ” อะไร “ไข่เลื่อนลาก” (หน้า 15) สักวา “กา” อะไร “ชั่วร้ายนัก” (หน้า 19) และ สักวา “คอ” อะไร “ไม่เม่ง่าย” (หน้า 27) เป็นต้น เมื่อนับรวมบทร้อยกรองนับได้ 60 บท 480 คำถาม ทั้งนี้ การนำเสนอคำถามและคำตอบของหนังสือจะถูกจัดไว้คนละหน้าเพื่อไม่ให้ผู้อ่านเห็นคำตอบก่อน

กลวิธีของปริศนาคำทายของหนังสือข้างต้น มีความคล้ายคลึงกับการละเล่น “พะหมี่” ของชุมชนหนึ่งในจังหวัดชลบุรี (ดังที่กล่าวในย่อหน้าที่ 2-3 ของบทนำ) โดยกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้อ่านจะได้รับ เช่น การเรียนรู้คำศัพท์ยากหรือคำศัพท์โบราณของภาษาไทย และการเรียนรู้สำนวนไทย เป็นต้น การหาคำตอบของปริศนาเป็นการใช้ทักษะการคิดขั้นสูง (การคิดเชิงระบบ) เพื่อเชื่อมโยงที่มาของคำตอบ เพื่อให้เกิดมโนทัศน์จึงขอยกตัวอย่างปริศนาคำทายในบทที่ 8 และ 35 จากหนังสือเล่มนี้ ดังตารางที่ 1

ตาราง 1 ตัวอย่างปริศนาคำทาย

ปริศนา	
บทที่ 8 คอ...อะไรเอ๋ย	บทที่ 35 ดี...อะไรเอ๋ย (2)
สักวาคอ...อะไรไม่เม่ง่าย โรคติดต่ออันตรายร้ายหนักหนา ยาวรีแหลมแถมให้เป็นปากกา เลี้ยงมียอมเล็กราระอาใจ ชื่อดาวฤกษ์เรียกว่า “ดาวงาช้าง”	สักวาดี...อะไรดีไม่ลือก นอนกลิ้งเกลือกดินโคลนจนเป็นแอ่ง คนกลับกลอกไม่น่าคบตลบตะแลง อวดสำแดงคารมว่าคมคาย รุมทำร้ายคนอื่นเขาแย่งเอาทรัพย์

ปริศนา	
บทที่ 8 คอ...อะไรเอ่ย	บทที่ 35 ดี...อะไรเอ่ย (2)
คอตตอคามมีเนื่องออกอกกอนใหญ่ เรื่องร้ายแรงแทบจะปลิดชีวิตไป ผิขาวใสจุมูกโด่ง...จงทายเอย	มวนหัวกลับหกดะเมนเอนตัวหงาย ทำไปแล้วผลเวียนวกตอกอกราย อธิบายให้ถูกต้อง...ลองทายเอย
เฉลย	
วรรคที่ 1 คอทองแดง วรรคที่ 2 คอตีบ วรรคที่ 3 คอแรง วรรคที่ 4 คอเป็นเอ็น วรรคที่ 5 คอนาค วรรคที่ 6 คอหอยพอก วรรคที่ 7 คอขาดบาดตาย วรรคที่ 8 คอเคซอยด์	วรรคที่ 1 ดีป่า วรรคที่ 2 ดีแปลง วรรคที่ 3 ดีหลายหน้า วรรคที่ 4 ดีฝีปาก วรรคที่ 5 ดีชิง วรรคที่ 6 ดีลังกา วรรคที่ 7 ดีงูให้กากิน วรรคที่ 8 ดีความ

จากตาราง 1 เห็นได้ว่าผลลัพธ์ที่ได้จากการหาคำตอบมีหลายประเภท เช่น คำว่า “คำแรง” (เฉลยวรรคที่ 3 ของบทที่ 8) หมายถึงลักษณะของปากกาโบราณที่มีหัวปากกาแหลม ใช้งานคู่กับหมึกขวด และคำว่า “ดีป่า” หมายถึงการโจมตีอย่างไร้กลไก (เฉลยวรรคที่ 1 ของบทที่ 35) เป็นคำไทยโบราณที่มักไม่พบในปัจจุบัน ทั้งนี้ ในฐานะของผู้วิจารณ์หนังสือ ได้มีทรรศนะต่อข้อจำกัดบางประการของการนำเสนอคำยากที่โบราณ คือความสนุกในการไขปัญหาอาจสะดุดหรือขาดตอน จนส่งผลให้ไม่สนใจหรือไม่เล่นปริศนา คำว่า “คอเป็นเอ็น” (เฉลยวรรคที่ 4 ของบทที่ 8) หมายถึงการโต้เถียงอย่างไม่ยอมแพ้ และคำว่า “ดีงูให้กากิน” หมายถึงการลงแรงไปโดยไม่ได้รับผลดีตอบกลับมา (เฉลยวรรคที่ 7 ของบทที่ 35) เป็นสำนวนไทยที่ปรากฏในชีวิตประจำวัน เป็นต้น ผลดีของการไขปริศนาจึงส่งเสริมทักษะการเรียนรู้และสืบทอดวัฒนธรรมไทยร่วมกัน

ดังนั้น ผู้วิจารณ์หนังสือในฐานะผู้สอนภาษาไทยจึงขอเชิญชวนให้คุณครูได้นำหนังสือเล่มนี้ ไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน เนื่องจาก สักวาปริศนาคำทาย เป็นการละเล่นทางภาษาที่ผสมผสานความสนุกสนานเข้ากับความท้าทาย ช่วยให้นักเรียนเกิดความเพลิดเพลินควบคู่ไปกับการเรียนรู้ ทั้งนี้ ยังขอเชิญชวนเยาวชนและผู้อ่านทุกช่วงวัยเปิดอ่านหนังสือเล่มนี้ เพื่อซาบซึ้งในรากเหง้าวัฒนธรรมไทย ตระหนักถึงคุณค่าของภาษาไทย และพัฒนาทักษะการคิดที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในโลกยุคใหม่ได้อย่างรอบด้าน

4. เอกสารอ้างอิง

เฟด็จ บุญหนุน. (2568). ร้อยลักษณ์สักวา ปริศนาคำทาย (พิมพ์ครั้งที่ 2). วิชั่นพีรเพลส.